

Linnea Ervasti

”JOKAINEN PIIRTÄÄ OMAN KOHTALONSA”

Tutkimus 1990-luvulla Suomeen muuttaneiden Turkin kurdien
sopeutumiskertomuksista

Kandidaatintutkielma

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2016

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Aineistot ja tutkimusmenetelmät.....	3
2	TURKIN KURDIEN JA KURDISTANIN HISTORIAA.....	7
2.1	Turkkinalismin vaikutus kurdien asemaan.....	8
2.2	Maahanmuuton lisääntyminen Suomessa 1990-luvulla.....	10
3	MUUTTO SUOMEEN.....	12
3.1	Kohtaamisia suomalaisten kanssa.....	15
4	SOPEUTUMISEN TEKIJÄT.....	17
4.1	Kielitaito haasteena.....	17
4.2	Työn merkitys.....	19
4.3	Yhteisö voimavarana.....	20
4.4	Integroituminen Suomeen?.....	22
5	PÄÄTÄNTÖ.....	24
	LÄHTEET.....	26
	LIITTEET.....	30

1 JOHDANTO

Kebab, tomaattisose ja rasva tuoksuvat. Istun pizzeriassa odottamassa haastattelun alkamista ja tarkkailen ympäristöä. Kurdimies ottaa tilauksen vastaan asiakkaalta ja huikkaa jotain vieressään työskentelevälle kokille kurmandzin kielellä. Kolmas työntekijä tulee ravintolaan kotiinkuljetuskeikalta. Työntekijät vitsailevat asiakkaan kanssa suomeksi pitsoja paistaen. Kohta asiakkaan tilaus on valmis, ja tämä kiittää henkilökuntaa. Kurdit hymyilevät ja toivottavat asiakkaan tervetulleeksi uudelleen – nähtävästi työntekijät ovat omassa elementissään.

Turkin kurdeista on saatavilla verrattain vähän tietoa, ja Suomessa tutkimuksia aiheesta on tehty vasta 1990-luvun lopulta alkaen. Kurdien määrän kasvettua Suomessa aiheen tutkiminen on koettu relevantiksi. Myös Turkin EU-jäsenehdokkuus ja kansalaisoikeuskysymykset sekä kurdien maassa- ja maastamuutto Turkissa ovat antaneet ajattelemisen aihetta¹.

Kristiina Koivunen on yksi maamme tunnetuimmista kurdien tutkijoista. Hänen väitöskirjansa *Invisible War in North Kurdistan* käsittelee kurdinaisten terveysongelmia, mutta teoksessa perehdytään kurdien historiaan ja poliittiseen tilanteeseen enemmänkin.² Östen Wahlbeckin tutkimus *Kurdish diasporas – A Comparative Study of Kurdish Refugees* on antanut paljon relevanttia tietoa kurdien historiasta sekä näkökulmia kurdiyhteisöjen integraatioon kahdessa eri yhteiskunnassa³. Turkin kurdeista on tuotettu tietoa esimerkiksi yhteiskuntatieteellisellä, työvoimapolitiittisella ja sosiologisella saralla. Maahanmuuttajayrittäjyydestä on Suomessa 2010-luvulla tehty useita tutkimuksia, joissa turkkilaiset ravintola-alan yrittäjät⁴ on mainittu.⁵ Saatavilla oleviin tutkimuksiin on suhtauduttava asianmukaisen kriittisesti, koska niitä ei ole tehty kovin paljon – toisaalta niissä ilmennyt hyvin samansuuntaisia tulkintoja keskenään. Englanniksi tutkimusta kurdeista on tehty

---

¹ Yildiz (2006), 65–78.

² Koivunen, 2002. Olen tutkimukseni tueksi lukenut muitakin Kristiina Koivusen teoksia: Koivunen, 2001; Koivunen, 2006; Koivunen 2007.

³ Wahlbeck 1999.

⁴ Osa näistä on epäilemättä etnisesti turkkilaisia, mutta Suomen väestötilastoja tarkasteltaessa on otettava huomioon se, että kurdit on usein etnisyyden sijaan kategorisoitu kansalaisuuden tai kielen perusteella joko Turkin kansalaisiksi kurdikielen puhujiksi. Jälkimmäisessä tapauksessa lasketaan mukaan myös muiden kuin kurmandzin kielen puhujat. Myös Wahlbeck ottaa teoksessaan huomioon tämän seikan (Wahlbeck 1999, 83–84).

⁵ Esim. Joroinen 2012; Liuska 2014; Wahlbeck 2005.

enemmän: David McDowallin teos *A Modern History of the Kurds* vuodelta 1996 lienee ensimmäisiä kansainvälisiä kurdien historiaa käsitteleviä tutkimuksia⁶.

Suomen ensimmäiset kebab-ravintolat 1980-luvulla olivat suomalaisten perustamia⁷, ja ajan myötä ne ovat vakiintuneet katukuvaan. Monet tutkimukseni informantit kertoivat, että nykyään huomattava osa turkkilaisista pizzerioista ja kebab-ravintoloista on kurdien perustamia yrityksiä. Ne ovat työllistäneet monia maahanmuuttajia, ja sieltä monet suomalaiset ovat saaneet vatsantäytettä. Pizzatyöntekijän näkökulma Suomeen integroitumisessa on mielenkiintoinen. Aihetta on tutkittu jonkin verran yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta; nyt kun 1990-luvulla tulleet kurdit ovat asuneet maassa keskimäärin 20 vuotta, on kurdien sopeutumista Suomessa mahdollista tutkia myös historiallisessa kontekstissa.

Kandidaatintutkielmani käsittelee pizzeriassa työskentelevien Turkin kurdien sopeutumisesta Suomeen. Tutkimuskysymykseni on, mitkä ovat ne keinot, jotka ovat auttaneet heitä löytämään oman paikan uudessa yhteiskunnassa. Miten he kokevat suomalaisten suhtautuneen heihin? Mikä on työnteon, kielen oppimisen ja etnisen yhteisön merkitys sopeutumisessa?

Tutkimukseni rajaan 1990-luvulle kahdesta syystä. Ensiksi, Kristiina Koivusen mukaan kurdien kohtaamat vainot Turkissa johtivat valtaviin pakolaisaaltoihin, jotka ylsivät Suomeen 1990-luvulla⁸. Tällöin ensimmäiset kurdit vasta muuttivat Suomeen, eikä tutki-
musta siis olisi mahdollista kohdentaa aikaisemmille vuosikymmenille. Toiseksi, samoihin aikoihin Suomen yhteiskunta alkoi avautua ulkomaille Euroopan Unioniin liittymisen ja kansainvälistymisen myötä, mikä vaikutti yleensäkin maahanmuuttajien määrän kasvuun Suomessa⁹.

En ota tutkimuksessani huomioon esimerkiksi lasten, vanhusten, nuorten, työttömien, sairaiden tai viime vuosina Suomeen muuttaneiden kurdien näkökulmaa. Myös kotouttamispolitiikka jää vähäiselle huomiolle sen ollessa laaja aihe, eivätkä informantit maininneet

---

⁶ McDowall 1996.

⁷ Wahlbeck 2005; Tamperelainen 3.9.2013, Nupponen, Sakari ”Missä olikaan Suomen ensimmäinen kebab-ravintola? Katso kuvat!”

⁸ Koivunen & Welat 2013, 278.

⁹ Jaakkola 2005; Wahlbeck 1999, 78.

siitä muuten kuin kielikysymyksen suhteen. Toivon lukijan suhtautuvan tutkimustuloksiin siten, että ne ovat yhteenveto viiden eri ihmisen kokemuksista ja muistoista liittyen maahanmuuttoon ja sopeutumiseen Suomessa. Vaikka liiallista yleistystä ei tutkimuksen perusteella voida tehdä, se antaa kuitenkin näkökulmaa siihen, miten keski-ikäiset¹⁰, pizzeria-alalla työskentelevät kurdit ovat menestyneet maassa.

1.1 Aineistot ja tutkimusmenetelmät

Ensisijaisina tutkimuslähteinä käytän haastatteluaineistoja, jotka olen saanut haastatteleamalla viittä kurdia. Tutkimuksessani käytän heistä etunimiä: Engin¹¹ sekä pariskunta Nezir¹² ja Leyla¹³ ovat pizzarioiden yrittäjiä; Timur¹⁴ työskentelee Enginin pizzariassa; Ibush¹⁵ opiskelee Helsingin yliopistossa, mutta käy silloin tällöin tapaamassa tuttujaan Enginin pizzariassa. Pohjustan tutkielmaa katsauksella kurdien ja Kurdistanin historiaan sekä 1990-luvun suomalaisen yhteiskuntaan, koska ymmärtääkseen sopeutumisprosessia on tärkeää tietää, millaisista olosuhteista maahanmuuttaja on lähtenyt ja millaiseen yhteiskuntaan tullut.

Tutkimukseni on luonteeltaan lähihistorian narratiivitutkimusta. Vilma Hännisen mukaan narratiivitutkimuksen keskiöön voidaan asettaa esimerkiksi käännteentekevä muutos elämässä ja merkitysten antaminen sille¹⁶. Maahanmuutto on ollut suuri elämänmuutos tutkimukseni kurdeille, ja heidän kertomuksillaan pyrin avaamaan, miten he ovat kokeneet sopeutumisen muutokseen. Tutkimusmenetelmäni oli avoin haastattelu ja periaatteeni oli, että informantit kertoisivat mieleisistään teemoista ja saisivat mahdollisimman paljon suunvuoroa. En halunnut liikaa ohjailla keskustelua, enkä aina esittänyt kaikkia kysymyksiäni, joita olin ottanut tuekseni. Uusia kysymyksiä tuli mieleeni keskustelun myötä, joten ”haastattelutilanne” oli pikemminkin keskustelua. Pääasiassa keskustelin kurdien kanssa kahden kesken, mutta välillä siihen saattoi liittyä toinen informantti tai kurdi, joka

---

¹⁰ Informantit muuttivat maahan 14–23-vuotiaina, joten haastatteluajankohtana he olivat noin 37–49-vuotiaita. Ibushin ikää en saanut selville.

¹¹ Engin 20.11.2015 ja 27.2.2016.

¹² Nezir 26.2.2016.

¹³ Leyla 26.2.2016.

¹⁴ Timur 20.11.2015. Hän oli lopettanut työt kyseisessä pizzariassa mennessäni sinne helmikuussa 2016.

¹⁵ Ibush 28.11.2015. Kysyessäni, saanko kutsua häntä tutkimuksessa hänen oikealla nimellään, hän kertoi sen riippuvan siitä, mitä hänestä aion kirjoittaa. Tästä johtuen olen muuttanut tämän haastateltavan nimen, ja kutsun häntä nimellä Ibush.

¹⁶ Hänninen 2009, ”Mitä IHMEttä on narratiivinen tutkimus?” Kokemustutkimukseen ja haastatteluprosessin tekemiseen olen saanut näkökulmia myös Laineen artikkelista, jossa pohditaan kyseisen metodin tutkimusmenetelmiä ja käyttötarkoitusta (Laine 2001).

ei kuulunut tutkimusotantaan. Puhuimme suomeksi, ja pääosin ymmärsimme toisiamme hyvin. Joitakin kertoja minun täytyi esittää kysymykseni uudelleen, ja muutaman kerran informantit joutuivat toistamaan sanomansa ymmärtääkseni asian oikein.

Olen pyrkinyt huomioimaan haastattelumetodin erityispiirteitä muistitietoon perustuvassa tutkimuksessa, joita myös Virrankoski käsittelee teoksessaan: hän varoittaa muistitiedon epäluotettavuudesta ja korostaa lähdekritiikin tarpeellisuutta haastattelun molempien osapuolten suhteen. Historiaan liittyvässä muistitietotutkimuksessa täytyy ottaa huomioon myös se, että tapahtumien kulku ja totuudellisuus saattavat muuttua ihmisten miellissä ajan myötä.¹⁷ Käsillä olevassa tutkimuksessa tärkeintä ovat kuitenkin informanttien henkilökohtaiset kokemukset ja heidän kokemuksilleen antamansa merkitykset, joihin ei ole olemassa objektiivista totuutta. Suullisen tiedon erityispiirteitä pohtii myös Alessandro Portelli, ja hänen mukaansa informantin subjektiivisuus onkin olennainen osa suullista historiantutkimusta¹⁸.

Tutkimuksessani olen tähdännyt totuuden, luotettavuuden ja yksityisyyden suojelemisen periaatteisiin hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti¹⁹. Olen pyrkinyt esittämään mahdollisimman totuudenmukaisesti ne asiat, joita informantit kertoivat minulle. Otan täyden vastuun siitä, jos olen käsittänyt jonkin informantin kertomuksen väärin ja antanut väärää tietoa tutkielmassani. Haastateltavat eivät halunneet käyttää äänityslaitetta, joten kirjoitin muistiinpanot käsin. Tässä haasteena oli pitää keskustelu luonnollisena, sillä muistiinpanojen kirjoittaminen saattoi katkaista vuorovaikutusta. Keskustelutilanteessa pyrin siis kirjoittamaan vain välttämättömimmät seikat muistiin, ja jälkeinpäin lisäsin muistiinpanoihin kirjoittamatta jääneet asiat – silti saatoin unohtaa jotain tärkeää. Jouduin pohtimaan tutkimuksessani myös yksityisyyden suojelemista paljon, sillä aiheeni käsittelee etnistä vähemmistöryhmää Suomessa ja sisältää siten arkaluonteisia tietoja²⁰.

Olen saanut informanttien yhteystiedot sisareni mieheltä, joka on myös Turkin kurdi²¹. Hän kertoo, että yksi kurdinainen oli kieltäytynyt haastattelupyynnöstä, mutta muut olivat suostuneet. Haastattelut tulivat eteeni usein yllättäen: kerran olin käymässä sisareni luona,

---

¹⁷ Virrankoski 1996.

¹⁸ Portelli 2006: ”Mikä tekee muistitietotutkimuksesta erityisen?”

¹⁹ Kuula, 2015: ”Hyvä tieteellinen käytäntö”.

²⁰ Kuula 2015: ”Henkilötietolaki ja tutkimus”.

²¹ Hän itse ei kuulu tutkimusotantaan, sillä hän saapui Suomeen vasta vuonna 2009, mutta hänen kauttaan olen saanut oppia paljon kurdien ja turkkilaisten kulttuureista.

kun hänen miehensä ilmoitti odottamatta, että pizzeriassa olisi nyt sopiva aika haastattelulle. Valmistautuminen haastatteluun jäi sillä kertaa vähäiseksi, mutta sain koottua aineistoa kohtuullisesti. Jos olisin itse lähtenyt etsimään haastateltavia, olisin tuskin löytänyt sopivia vaihtoehtoja näin helposti.

Haastattelun tarkoitus oli informanteille aluksi epäselvä, sillä he kyselivät, mitä varten halusin tavata heidät. En ollut ennalta pystynyt kertomaan informanteille tutkimukseni täsmällistä tarkoitusta sisareni miehen ollessa välikätenä. Ennen haastattelun aloittamista kerroin siis tutkimuksestani, ja painotin sitä, kuinka tärkeitä heidän omat kokemuksensa ja tarinansa ovat.²² Kun haastateltava ymmärtää tutkimuksen perimmäisen syyn hän ehkä osaa kertoa enemmän tutkimuksen kannalta relevanteista asioista. Tällöin ongelmaksi voi koitua se, kertooko informantti vain niistä asioista, joita uskoo haastattelijan tahtovan kuulla: jääkö jotain kertomatta; tuleeko joitakin asioita liioiteltua?²³ Koen, että haastatteluilla oli loppujen lopuksi enemmän annettavaa kuin olin odottanut: keskustelu oli avointa ja kurdit vaikuttivat halukkailta jakamaan ajatuksiaan.

Omaa rooliani haastattelijana joudun tarkastelemaan kriittisesti. Minun olisi pitänyt valmistautua haastatteluihin paremmin perehtymällä etukäteen Kurdistanin, Turkin ja kurdien historiaan. Pohdin myös, laitoinko sanoja haastateltavien suuhun tai olivatko kysymykseni liian johdattelevia. Toisaalta monet informantit kaipasivat konkreettisiakin kysymyksiä, joille vastaus oli helpompi rakentaa.

Olen miettinyt, suhtautuivatko kurdit haastatteluihin tarpeeksi vakavasti. Eräs heistä lupasi kuin velvollisuudentunnosta ja ystävällisyydestä, että ”minä voin auttaa sinua”. Toinen taas ihmetteli, että ”miksi kysyt näitä minulta, kysy mieluummin tuolta toiselta”. Koen, että osa haastateltavista suhtautui minuun aluksi varovaisesti, mutta luottamus syntyi melko nopeasti. Tätä saattoi edesauttaa ”sukulaisuussuhteeni” yhteen kurdiin: pian olin tuttava muillekin kurdeille.

Tutkimusprosessin aikana olen huomannut, että haastattelujen kulku ja puheenaiheet määrittävät pitkälti aiheen teemat. Aluksi olin suunnitellut tutkivani suomalaisten asen-

---

²² Tästä huolimatta osalle informanteista haastattelun tarkoitus saattoi jäädä epäselväksi, sillä he halusivat välttämättä minun haastattelevan Ibushia: ”hän tietää niin paljon asioista”, jotka liittyvät kurdien historiaan. Ehkä se, että kerroin opiskelevani historiaa, hämäsi informantteja.

²³ Portelli 2006, 59–62.

teita kurdeihin maahanmuuttajina, mutta lopputulos oli hieman erilainen. Aiheestani joh-
tuen lähihistorian tutkimuksestani oli vaarana tulla yhteiskunnallinen ja etnologinen:
Vaikka tapaamani kurdit kertoivat narratiiveja, jotka liittyivät muuttohetkeen ja ensim-
mäisiin vuosiin Suomessa, puheenaiheet peilautuivat toistuvasti tähän päivään ja tulevai-
suuteen, Suomen ja Turkin yhteiskuntiin sekä kulttuurien kohtaamiseen. Haastattelutilan-
teissa tarkkailin myös pizzerioiden yleistä ilmapiiriä, asiakkaita ja haastateltavien toimin-
taa työympäristössään, mikä on etnologiselle tutkimukselle ominaista. Tutkimuksen
narratiiveilla saadaan kuitenkin yksi näkökulma Suomen lähihistoriaan.

2 TURKIN KURDIEN JA KURDISTANIN HISTORIAA

Tänä päivänä kurdeja on noin 40 miljoonaa²⁴. 1990-luvun lopulla valtaosa kurdeista asui Kurdistaniksi kutsutulla alueella, joka kattaa osia Irakista, Iranista, Turkista ja Syyriasta²⁵. Kurdin kieli polveutuu indoeurooppalaisista kielistä ja on sukua farsille, jota puhutaan Iranissa. Kurdmandzi, sorani ja kirmanshani-leki ovat kurdikielten kolme pääsuuntausta, joista ensimmäistä puhutaan pääosin Turkin Kurdistanin eli Pohjois-Kurdistanin alueella.²⁶ Ibush kertoo, että tilastokeskuksen mukaan Suomessa on kurdeja tällä hetkellä noin 10 000, joista Turkin kurdeja on 4000–5000²⁷. Wahlbeckin mukaan kurdit ovat ”maailman suurin kansallisuus, jolla ei ole omaa valtiota”²⁸.

Varmuutta kurdien alkuperästä ei ole, mutta joidenkin tutkimusten mukaan he ovat polveutuneet indoeurooppalaisista heimoista, ja heidän on arveltu asuneen Mesopotamian ja Luoteis-Iranissa sijaitsevien Zagros-vuorten alueella jo kaksituhatta vuotta sitten²⁹. Kurdien elinolot ovat olleet epävakait ja sotaisat läpi historian, sillä aluetta ovat hallinneet useat kuningaskunnat vuoron perään³⁰. 1500-luvulla elinolot olivat vakaammat, kun kurdien asuttama alue liitettiin Osmanien valtakuntaan. Kuningaskunta oli jaettu paikallis-hallintoihin, joten kurdeilla oli itsehallintoasema sulttaanien alamaisina.³¹

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Turkki kävi itsenäisyysotaa Osmanien valtakuntaa vastaan ja itsenäistyi vuonna 1922 – tällöin kurdit vielä taistelivat turkkilaisten rinnalla. Osmanien valtakunta hajosi, ja Kurdistanin alue jaettiin neljään osaan: Turkin, Irakin, Iranin ja Syyrian alueelle. Vielä tuolloin kurdien tulevaisuus ja itsenäisyyspyrkimykset vaikuttivat lupaavilta: Vuonna 1918 Yhdysvaltain presidentti Woodrow Wilson oli pitänyt maailmanrauhan edistämiseksi puheen, jossa hän käsitteli kurdien itsehallintoaseman toteuttamista. Vuonna 1920 Osmanien valtakunta ja ympärysvallat laativat niin sanotun Sévresin rauhansopimuksen, jossa käsiteltiin Kurdistanin itsenäisyyttä. Lisäksi Turkin

---

²⁴ Määrä vaihtelee lähteen mukaan, esimerkiksi Koivunen & Welat 2013, 15: kurdeja on 40–45 miljoonaa. Koivusen mukaan Turkin valtio ei erottele vähemmistöjä väestönlaskennassa, vaan kaikki ovat Turkin kansalaisia; myös pakolaisuuden myötä kokonaiskuvaa kurdeista on vaikea hahmottaa (Koivunen 2002, 137–138).

²⁵ Wahlbeck 1999, 39–44. Ks. liitteet: Kurdistanin alue (Kurdish Institute of Paris).

²⁶ Koivunen 2002, 76: Turkki ei siis ole sukua kurdikielille.

²⁷ Vuonna 2012 kurdia äidinkielenään puhuvia oli Suomessa noin 9 000 (Tilastokeskus 2013, 24).

²⁸ Wahlbeck 1999, 16.

²⁹ Yildiz 2006, 27–28; McDowall 1997, 2. Kurdit itse uskovat olevansa meedialaisten jälkeläisiä, jotka elivät muinoin nykyisen Iranin alueella (Koivunen 2002, 76).

³⁰ Yildiz 2006, 28.

³¹ Koivunen 2002, 79.

ensimmäinen presidentti Mustafa Kemal Atatürk oli puhunut lupaavasti kurdien oikeudesta itsehallintoon Turkin valtion sisällä vuonna 1923.³² Pian tapahtui kuitenkin käänne, sillä samana vuonna Turkin valtion perustamista koskevassa Lausannen sopimuksessa ei enää käsitelty kurdien asemaa Turkissa³³. Kurdistanin valtion perustaminen jäi vain haaveeksi³⁴.

2.1 Turkkinationalismin vaikutus kurdien asemaan

Turkin valtion poliittiset toimet radikalisoituivat Kemal Atatürkin harjoittaman turkkinationalismin, tai kemalismin³⁵, myötä. Aatteen päämääränä oli kokonaisvaltainen turkkilainen yhtenäisyys: ”yksi valtio, yksi kansa, yksi kieli, yksi kulttuuri”³⁶. Myös yhteiskuntaa kehitettiin länsimaiseen suuntaan. Turkkinationalismi johti siihen, että kurdikulttuuria alettiin assimiloida turkkilaisuuteen järjestelmällisesti. Esimerkiksi vuonna 1924 kurdin kielen käyttö sekä kouluopetus ja julkaisut kurdiksi kiellettiin, samoin kurdilaisen vaateuksen ja musiikin tuottamista rajoitettiin Turkissa³⁷. Vuonna 1983 asetettiin laki, jonka mukaan vähemmistöjen olemassaoloa ei saatu tunnustaa: Turkin kansalaiset luokiteltiin poikkeuksetta turkkilaisiksi. Koska Turkin hallitus katsoi, ettei vähemmistöjä ole olemassa, ei olemattomille asioille, kuten kurdeille, voida myöntää mitään oikeuksia.³⁸ Kurdilaisuuden tunnustamisesta saattoi joutua vankilaan, ja kurdeja alettiin kutsua ”vuoriturkkilaisiksi”. Kurdistan-nimi korvattiin termillä ”itäinen Anatolia”^{39,40}. Toimenpiteet

---

³² Koivunen 2002, 80; McDowall 1997, 115.

³³ Sopimuksessa esim. vähemmistökielten käyttäminen sallittiin Turkissa, mutta vain uskonnolliset ryhmät luokiteltiin vähemmistöiksi. Täten kurdikieliä ei sisällytetty sallittuihin kieliin (Koivunen 2002, 80–81). Uskonto ei ole kurdien etnisyyden määrittävä tekijä, sillä kurdeihin kuuluu hyvin paljon eri uskontojen edustajia. (Wahlbeck 1999, 39–43).

³⁴ Koivunen 2002, 80.

³⁵ Mustafa Kemal lienee saanut esikuvaa ideologialleen mm. Mussolinin fasisisesta Italiasta (Koivunen 2002, 84). Leitzingerin mukaan kurdien alistamista Turkissa oli järjestelmällisesti tapahtunut jo 1800-luvun puolivälissä (Leitzinger 1999, 15).

³⁶ Todellisuudessa Turkki on hyvin monietninen maa, sillä etnisiä turkkilaisia on maassa asuvista vain noin puolet. Loput asukkaista koostuvat useista vähemmistöryhmistä, joista kurdit ovat yksi ryhmä (Koivunen 2002, 84; 109).

³⁷ Yildiz 2006, 40–42, 50; Koivunen 2002, 84–85.

³⁸ Koivunen 2002, 86.

³⁹ Anatolia on niemimaa, joka kattaa lähes koko Turkin alueen Mustanmeren ja Välimeren välillä (Hakulin 2006, 36).

⁴⁰ Koivunen 2002, 85–87.

kurdi-identiteetin ja -nationalismin diskriminoimiseksi ovat jatkuneet 2000-luvulle saakka⁴¹.

Turkin valtion perustamisesta alkaen kurdeilla on ollut pakkoassimilaatiota vastustavia kapinaliikkeitä, joita Turkin armeija on pyrkinyt tukahduttamaan sitä mukaan, kun ne on perustettu. PKK (Partîya Karkerên Kurdistan)⁴² on Kurdien työväenpuolue Turkissa, ja se perustettiin vuonna 1983 vastustamaan pakkoassimilaatiota. Vuoden kuluttua puolueen perustamisesta sotatoimenpiteet alkoivat PKK:n ja Turkin armeijan välillä. Sotien vuoksi noin parituhatta kurdikylää on tuhoutunut, ja miljoonat kurdit ovat joutuneet jättämään kotinsa.⁴³ Iranin, Irakin ja Syyrian kurdit ovat osallaan joutuneet vainon kohteeksi, ja kurdien etua ajavat liikkeet ovat tehneet yhteistyötä rajojen yli. Pakolaisuus onkin ollut huomattavaa paitsi Kurdistanin alueen ulkopuolelle, myös maiden välillä. Esimerkiksi Syyrian kurdeilta evättiin kansalaisuus vuonna 1962, minkä jälkeen Turkkiin saapui runsaasti pakolaisia Syyriasta⁴⁴.

Useissa tutkimuksissa on esitetty näkemys, että vasta tietoinen ja julkinen kurdi-identiteetin kehittäminen ovat vahvistaneet kurdinationalismia. Vastarintaliikkeet ja mielenosoitukset ovat olleet merkittävässä roolissa kurdien vaatimuksista oikeuksiin Turkissa ja jopa haaveista itsenäisyyteen⁴⁵. Wahlbeckin teoksessa eräs haastateltava kertoo, että

”- - the Kurds in Turkey have been so discriminated against that they have not even known who they are. They were so discriminated against that they had forgotten that they were Kurdish. Until the PKK came we did not understand this. - - .”⁴⁶

Useimmille kurdeille on hyvin tärkeää, että heitä kutsutaan nimenomaan kurdeiksi eikä turkkilaisiksi: termeillä ”turkkilainen” ja ”Turkin kurdi” on keskenään poikkeavat merkitykset. Ensiksi mainittu tarkoittaa etnisesti turkkilaista henkilöä, kun taas jälkimmäinen

---

⁴¹ 1990-luvun alussa Turkissa oli lyhyt liennytyksen aika, kun presidentti Turgut Özal salli kurdikielen käytön muissa kuin poliittisissa, opetuksellisissa ja tiedottavissa konteksteissa. Özal puhui myös autonomisen kurdialueen mahdollisuudesta Pohjois-Irakissa. Hän kuitenkin kuoli vuonna 1993, minkä jälkeen sortotoimenpiteet jatkuivat (Koivunen 2002, 106).

⁴² Wahlbeck 1999, 45.

⁴³ Wahlbeck 1999, 44–48.

⁴⁴ Yildiz 2006, 46; Wahlbeck 1999, 42.

⁴⁵ Esim. Koivunen 2007.

⁴⁶ Wahlbeck 1999, 113.

viittaa Turkin kansalaiseen, joka on etnisesti kurdi. Pohdimme asiaa Timurin kanssa, ja hän sanoi itsekin sekoittavansa kyseiset termit, vaikka ne merkitsevät hänelle eri asioita.

Liebkind erottaa kulttuuri-identiteetin ja etnisen identiteetin määritelmät toisistaan. Ensimäinen tarkoittaa yhteisiin arvoihin, historiaan, kieleen ja perinteisiin liittyvää yhteenkuuluvuutta, jota koetaan tietyssä kulttuuriryhmässä. Nezir kertoi, että muun muassa kurdien hääperinteet ovat erilaiset kuin turkkilaisilla. Kulttuuri-identiteetin voi huomata siis ulkoa päin, mutta etniseen identiteettiin liittyvät edellä mainittujen seikkojen lisäksi yksilön ja ryhmän kokemus etnisyydestä ja erilaisuudesta muihin ryhmiin nähden.⁴⁷ Wahlbeck esittää asian samalla tavalla: vaikka henkilön määrittäminen kurdiksi voi olla monimutkaista, merkittävin kriteeri on henkilön oma kokemus kurdilaisuudesta⁴⁸.

Koivunen esittää, että vaikka 1900-luvun alussa kurdeilla olisi ollut mahdollisuus omaan valtioon, he eivät olisi olleet valmiita sen perustamiseen, koska kurdi-identiteetti oli tuolloin vielä kehittymätön⁴⁹. 1990-luvulla tilanne oli toinen: viimeistään maastamuuton myötä he ymmärsivät kurdi-identiteetin merkityksen⁵⁰.

2.2 Maahanmuuton lisääntyminen Suomessa 1990-luvulla

Haastattelemani kurdit muuttivat Suomeen, kun maassa elettiin kansainvälistymisen aikaa. Syitä kansainvälistymiseen olivat esimerkiksi Neuvostoliiton hajoamisen myötä tahtunut asenteiden avautuminen⁵¹ sekä liittyminen Euroopan Unioniin. EU-jäsenyyden myötä ulkomaalaisten muuttaminen Suomeen helpottui, sillä esimerkiksi pakolaispolitiikkaan liittyviä lakeja oli höllennettävä EU:n lakien mukaisiksi⁵². Magdalena Jaakkolan mukaan suomalaiset suhtautuivat muutokseen varovaisesti, sillä vuosikymmenen alun talouslama, huono työtilanne sekä huoli ulkomaalaisten vaikutuksesta yhteiskuntarauhaan saattoivat aiheuttaa epävarmuutta ihmisten mielissä⁵³.

---

⁴⁷ Liebkind 1994, 22–24.

⁴⁸ Wahlbeck 1999, 39–43. Åström tukee näiden kahden tulkintaa etnisyydestä: hänen mukaan etnisyyden kriteerejä ovat ryhmän yhteinen alkuperä ja kulttuuri, kokemus etnisestä ryhmäidentiteetistä, etninen interaktio sekä ryhmän kokeminen itsensä erilaiseksi suhteessa muihin ryhmiin tai enemmistöön (Åström 1995, 16–24).

⁴⁹ Koivunen 2002, 81–82.

⁵⁰ Wahlbeck 1999, 113.

⁵¹ Esim. inkeriläisten paluumuutto-oikeus lisäsi maahanmuuttajien määrää Suomessa Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen (Jaakkola 2005, 3). Kansainvälistymisestä kertovat myös aikansa keskustelut pakolais- ja ulkomaalaispolitiikasta sekä pakolaiskiintiöiden korotukset (Jaakkola 1989, 135; 26).

⁵² Wahlbeck 1999, 80.

⁵³ Elinkeinoelämän valtuuskunta 1990, 5–14.

1980-luvulle tultaessa Suomi oli ollut ensisijaisesti maa, josta oli muutettu pois – Suomeen kohdistunut maahanmuutto perustui lähinnä ulkosuomalaisten paluumuuttoon, eikä Suomella ollut asemaa pakolaisia vastaanottavana maana ennen 1990-lukua⁵⁴. Tähän saattoivat vaikuttaa geopoliittinen asema idän ja lännen välissä, syrjäinen sijainti sekä tiukat turvapaikanhakumenettelyt⁵⁵. Esimerkiksi Timur totesi, ettei hän Suomeen tullessaan vuonna 1991 ollut tiennyt maasta muuta kuin sen nimen.

Suomessa kurdit ovat luultavasti tulleet tunnetuksi melko myöhään. Tähän yhtenä syynä voidaan pitää myöhäistä maahanmuuttoa: ensimmäiset kurdit tulivat maahan 1970–1980-luvuilla⁵⁶, ja vielä 1990-luvulla Turkin kurdeja saapui Suomeen suhteellisen vähän⁵⁷. Wahlbeckin mukaan vuoden 1995 alussa Turkin kansalaisia oli Suomessa 1166, joista kurdeja oli arviolta 300 – 550. Iranista tai Irakista tulleita kurdeja oli tuona vuonna enemmän kuin Turkista tulleita.⁵⁸ Nykyään kurdeista tiedettäneen jo enemmän, kun lisääntyneen maahanmuuton myötä kulttuurien kohtaamisia tapahtuu yhä useammin ja ihmisten tietoisuus toisista lisääntyy.

Sotaisa ja epävakaa tilanne Turkin Kurdistanissa oli pakottanut kurdeja jättämään kotimaansa. He lähtivät tutuista kurdikylistä tuntemattomaan Pohjolaan uuden elämän toivossa. Turvapaikanhakijalle muuttaminen Suomeen ei ollut välttämättä paras mahdollinen ajankohta. Jotkut ovat kuitenkin onnistuneet löytämään täältä oman paikkansa – esimerkiksi pizzerian työntekijöinä.

---

⁵⁴ Jaakkola 1989, 25. Esim. Ruotsissa maahanmuuttajapolitiikka on ollut päinvastaista: kun vuonna 1987 Ruotsiin tehtiin 18 000 turvapaikkahakemusta, Suomessa oli vuoden 1988 alussa turvapaikanhakijoita vain 49. Tuolloin pakolaisia Suomessa oli noin 900 pakolaiskiintiön ollessa 300: Suomi oli alkanut vastaanottaa chileläisiä ja vietnamilaisia kiintiöpakolaisia 1980-luvulla (Jaakkola 1989, 29).

⁵⁵ Wahlbeck 1999, 78; 86.

⁵⁶ Ensimmäiset kurdit Suomessa olivat luultavasti Irakista tulleita. Wahlbeck 1999, 83.

⁵⁷ Esim. vuonna 1997 Turkista tulleita turvapaikanhakijoita oli vain 47, kun somalialaisia turvapaikanhakijoita oli 184. Toisaalta samana vuonna Suomeen saapuneista turvapaikanhakijoista Turkin kansalaisia oli kuudenneksi eniten. Eri kansalaisuuksia oli kaiken kaikkiaan 48 (Ulkomaalaisvirasto: Turvapaikanhakijat 1997–2003).

⁵⁸ Wahlbeck 1999, 83.

3 MUUTTO SUOMEEN

Olen jaotellut haastatteluista ilmenneet seikat kahteen päälukuun. Ensimmäisessä luvussa kerron informanttien taustasta ja heidän tuntemuksistaan Suomesta ja suomalaisista maahanmuuton ensimmäisinä vuosina. Toisessa luvussa käsitellään kielitaidon, työn ja ihmissuhteiden merkitystä sopeutumisessa sekä integroitumista Suomeen.

Keräsin aineistot Nurmijärvellä marraskuun lopulla 2015 ja helmikuun lopulla 2016. Informantteja oli viisi. Pääosin heitä yhdistävät toisiinsa työnkuva, muuttoajankohta ja etninen tausta: he työskentelevät pizza- ja kebabravintoloissa, muuttivat Suomeen 1990-luvulla ja ovat kurdeja. Yksi haastateltavista on nainen. Viides haastateltava poikkeaa otannasta, sillä hän tuli Suomeen vasta vuonna 2002 eikä työskentele ravintola-alalla. Sisällytin hänet tutkimusotantaan, koska hän on Suomen kurdien kielen ja kulttuurin yhdistyksen puheenjohtaja, ja sain häneltä arvokasta tutkimusmateriaalia. Enginiä haastattelin kahdesti ja muita informantteja yhden kerran, joten haastattelukertoja oli kuusi. Yksityisyyden suojelemisen vuoksi käytän haastateltavista vain etunimiä⁵⁹.

Haastattelupaikkoina toimi kaksi pizzeriaa, joissa neljä informanteista työskentelee. Yksityisyyden suojelemiseksi käytän niistä peitenimiä: toisesta pizzeria Mardin perustajansa Nezirin kotikaupungin mukaan, ja toisesta pizzeria Ankara omistajansa Enginin kotikaupungin mukaan. Pizzeriat haastatteluympäristöinä olivat informanteille tuttuja, joten he saattoivat tuntea olonsa kotoisaksi. Pizzeria Ankarassa haastattelin Timuria ja Enginiä heidän työajallaan, minkä vuoksi jouduimme keskeyttämään keskustelut toistuvasti emmekä aina ehtineet syventyä haastatteluun. Toisaalta kolme kuudesta keskustelusta onnistui lähes keskeytyksettä.

Engin on 38-vuotias kurdimies ja kotoisin Turkin pääkaupungista Ankarasta. Hänen isänsä oli muuttanut Suomeen avioiduttuaan suomalaisen naisen kanssa, ja täytettyään 18 Engin lähti viiden nuoremman sisaruksensa kanssa isänsä perään. Oleskelulupa oli myönnetty jo ennen Suomeen tuloa, ja he saapuivat maahan 1.8.1996. Engin on työskennellyt pizzeria-alalla koko Suomessa olemisensa ajan. Hän on toiminut yrittäjänä viimeiset 17

---

⁵⁹ Neziriltä sain käyttöön lehtiartikkelin, joka on myös internetissä luettavissa. Tämän vuoksi hänen sukunimensäkin on löydettävissä, mutta sain luvan hänen nimensä käyttämiseen tässä tutkielmassa. Sivulla 3 mainitsin Ibushin nimen anonymisoinnista.

vuotta perustettuaan pizzeria Ankaran. Nykyään Enginillä on kurdilainen vaimo ja kolme lasta. Vaimo muutti Suomeen vuonna 2001 – tällöin Engin oli asunut maassa viisi vuotta.

Timur oli 23-vuotias muuttaessaan Suomeen 17.1.1991. Hän on kotoisin Konyasta, Keski-Anatoliasta⁶⁰. Matka uuteen maahan oli jännittävä, sillä hän muutti Suomeen yksin eikä hän tiennyt Suomesta muuta kuin maan nimen. Hänellä oli sukulaisia Norjassa ja Ruotsissa, mutta hänet ohjattiin Suomeen. Timur on ollut kahdesti naimisissa suomalaisen kanssa; nykyään hän on yksineläjä. Viimeiset 17 vuotta hän on työskennellyt pizzeriassa kokkina.

Haastattelin Ibushia marraskuussa 2015. Hän muutti Suomeen vuonna 2002. Turkissa asuessaan Ibush oli PKK:n jäsenenä ja mukana kulttuuritoiminnassa, jossa tehtiin esimerkiksi kielikäännöksiä ja sanomalehtiä. Hän liittyi Suomen Rauhanliiton jäseneksi heti maahan muutettuaan. Vuonna 2007 hän pääsi Helsingin yliopistoon opiskelemaan suomen kieltä ja kulttuuria ja tekee tällä hetkellä kandidaatintutkielmaa. Samanaikaisesti hän työstää suomi-kurmandzi -sanakirjaa sekä toimii kurmandzin kielen opettajana. Viimeiset viisi vuotta hän on toiminut myös Suomen kurdien kielen ja kulttuurin puheenjohtajana. Ibushilla on kurdilainen vaimo ja lapsia.

Haastattelin Neziria ja Leylaa helmikuussa 2016. Tavatessani Nezirin hän ojensi minulle nivaskan lehtileikkeitä ja kirjoitelmia, joissa oli esimerkiksi haastattelu hänestä⁶¹. Tutustuin aluksi näihin, minkä jälkeen aloimme keskustella. Nezir muutti Suomeen 19-vuotiaana Alanyasta, jonne hän oli muuttanut työn perässä kotipaikastaan Mardinista⁶² ollessaan 14-vuotias. Helmikuussa 1992 hän tuli ensimmäisen kerran Suomeen vuodeksi vierailemaan tuttavien luokse Jokioisiin. Myöhemmin hän tuli maahan perustamaan oman yrityksen, pizzerian.

Leyla on Nezirin vaimo, ja hänkin on kotoisin Mardinista. Leyla ja hänen kolme sisarus-
taan tulivat isänsä perässä Suomeen vuonna 1993. Hän oli tuolloin 14-vuotias ja kävi

---

⁶⁰ Se, että Timur käytti kyseistä termiä asuinalueesta, on kiinnostava seikka, sillä Turkin valtio kielsi Kurdistanin nimen käyttämisen vuonna 1983.

⁶¹ Koska tutkielmassani viitataan yhteen Neziristä kertovaan lehtiartikkeliin, on hänen koko nimensä ja asuinpaikkansa löydettävissä sieltä. Kuten muut informantit Ibushia lukuun ottamatta, Nezir antoi luvan nimensä käyttämiseen, joten uskon, että viittaaminen artikkeliin pysyy hyvän tieteellisen käytännön puitteissa.

⁶² Mardin kuuluu tärkeimpiin kurdikaupunkeihin Turkissa. (Esim. Faik 1991, 7).

Suomessa peruskoulua 16-vuotiaaksi saakka. Sen jälkeen ollut töissä pizzeria-alalla: ensin Leyla työskenteli isänsä työpaikassa ja myöhemmin hänellä on miehensä kanssa ollut yhteinen yritys. Pariskunta meni naimisiin vuonna 1995, ja nykyään heillä on viisi lasta.

Haastattelemani kurdit muuttivat Suomeen joko turvapaikanhakijoina tai perheen perässä. Nezir kertoo tulleensa maahan vierailulle, mutta käytännössä hän lähti sisällissotaa pakoon: muuten hän olisi joutunut Turkin armeijaan taistelemaan kurdeja vastaan⁶³. Monet haastateltavista kertovat asuneensa eri paikkakunnilla, kuten Rovaniemellä, Järvenpäässä, Lappeenrannassa, Vaasassa, Jokioisissa, Tampereella ja Helsingissä. Muutto Suomen sisällä on tapahtunut usein työn perässä: jotkut kertovat saaneensa töitä esimerkiksi toisesta pizzeriasta.

Ilmasto oli ehkä ensimmäinen asia, jonka maahanmuuttajat kohtasivat tultuaan Suomeen. Engin asui ensimmäisen Suomen-vuotensa Rovaniemellä, ja hänelle tuli shokkina se, ettei aurinko laskenut aluksi ollenkaan: kesäaika oli menneillään. Uni ei tullut, vaikka väsytti. Nezir ja Ibush sen sijaan kokivat talven kylmyyden, pimeyden ja jään haastavina asioina Suomessa. Ibush toteaa, että sopeutuminen oli helpompaa, kun hyväksyi tosiasiat, kuten suomalaisen ilmaston.

Haastateltavat muuttivat Suomeen pääosin turvapaikanhakijoina⁶⁴: kurdien mielestä positiivista Suomessa oli turvapaikkahakuprosessin toimivuus ja nopeus 1990-luvulla. Timur sai ensimmäisen oleskelulupansa viikon kuluttua turvapaikkahakemuksen lähettämisestä. Hän kertoo, että viranomaisten toiminta oli silloin nopeampaa, koska Suomessa oli vähemmän ulkomaalaisia kuin nykyään. Sen sijaan Ibush, joka saapui suomeen vuonna 2002, joutui odottamaan päätöstä kaksi vuotta. Engin kertoo olevansa onnellinen siitä, että ihmisoikeusasiat ovat Suomessa hyvin. Se on helpottanut sopeutumista.

---

⁶³ Nurmijärven uutiset 13.11.2014, Lagström, Mia: ”Nurmijärvi ottaa pakolaisia – maahanmuuttajan vinokit Suomessa pärjäämiseen”

⁶⁴ Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka hakee turvapaikkaa toisesta valtiosta. Hakijat seulo-taan turvapaikanhakumenettelyllä, jonka perusteella hakijalle tehdään positiivinen tai negatiivinen päätös turvapaikan myöntämisestä. Ennen myönteistä päätöstä turvapaikanhakijaksi ei luokitella pakolaista. Vrt. pakolainen, jolle YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on myöntänyt pakolaistatuksen esimerkiksi kotimaassa häneen kohdistuvan vainon takia (Makkonen & Koskeniemi 2013, 61).

3.1 Kohtaamisia suomalaisten kanssa

Kaikki informantit ovat sitä mieltä, että suomalaiset ovat suhtautuneet heihin enemmän positiivisesti kuin negatiivisesti. Nezir oli Alanyassa työskennellessään tutustunut suomalaisiin, ja oikeastaan sieltä hän sai idean lähteä Suomeen. Muutettuaan maahan hän asui vuoden ajan tuttavaperheessä, johon oli tutustunut jo Turkissa. Ensimmäiset kahdeksan kuukautta hän vietti matkustamalla suomalaisten tuttaviansa luona. Hän kertoo, että Suomi-verkosto oli voimia antava asia, jota ilman hän ei olisi selviytynyt. Erityisen kiitollinen hän on perheelle, jossa asui ensimmäisen vuotensa, sillä he opettivat hänet maan tavoille – ehkä hänen oli helpompi tulla toisen kerran Suomeen, kun oli jo oppinut tuntemaan suomalaisuutta.

Engin kertoo, että 20 vuotta sitten suomalaiset olivat maahanmuuttajia kohtaan lähinnä uteliaita ja epävarmoja, mutta eivät ”ärsyttäviä”. Vasta viime aikoina suhtautuminen on muuttunut varovaisemmaksi, koska maahanmuuttajia on tullut enemmän. Timurin mukaan suomalaisia on monenlaisia. Yleensä ne, jotka ovat matkustelleet ja nähneet enemmän maailmaa, ovat ystävällisiä ja heidän kohtaamisista on jäänyt hyviä muistoja. Epäystävällisiä suomalaisia ovat olleet puolestaan sellaiset, jotka eivät ole koskaan lähteneet maan rajojen ulkopuolelle.⁶⁵ Suomalaisia viranomaisia hän luonnehtii mukaviksi. Ibush puolestaan kertoo, että suomalaiset ovat olleet hyvin auttavaisia häntä kohtaan, eikä hänen ole suhtauduttu ennakkoluuloisesti.

Kysytyäni, ovatko informantit kokeneet tulleensa kohdelluksi rasisestisesti, muutama informantti kertoo kielteisistä kokemuksista. Timur on ollut kaksi kertaa naimisissa suomalaisen naisen kanssa. Näistä toisen perhe oli rasisinen, mistä eivät jääneet hyvät muistot. Leyla puolestaan kertoo tapauksesta, jonka koki häneen kohdistuvana rasismina. Kerran Hesburgerissa hän oli viemässä 2-vuotiasta lastaan pallomereen, kun suomalainen pikku-poika yritti estää leikkimään pääsyn tukkimalla kulkuaukon. Lapsen isä seiso vieressä, eikä kokenut tämän käyttäytyvän mitenkään väärin. Leyla kertoo olevansa hyvin hämmästynyt näiden suomalaisten käyttäytymisestä.

---

⁶⁵ Myös Jaakkolan tutkimuksessa ilmenee, että suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajaan on positiivisempaa, mikäli henkilö on käynyt ulkomailla tai hänellä on yhteyksiä ulkomaalaisiin. (Jaakkola 1989, 91–93).

Ensimmäisinä vuosinaan Suomessa Neziristä häiritsevää oli se, kun häntä tuijotettiin uteliaasti kaikkialla mihin hän menikin – hän ei ollut tottunut siihen. Hän ei pidä tätä kuitenkaan rasismina: joku saattaa kokea tietynlaiset puheet rasistisiksi, kun toinen saattaa ajatella, että ”tämä ei johdu omasta taustastani, vaan minusta itsestäni tai muiden ongelmista”. Se, kokeeko jonkin asian rasistiseksi, on itsestä kiinni. Myös suomalaiset saattavat syrjiä toisia suomalaisia.

Engin pohtii, että Turkissa lapset olisivat paremmassa turvassa yhteiskunnalta kuin Suomessa. Hän puistelee päätään kertoessaan paikallisista nuorista, jotka eivät kunnioita vanhempiaan ja käyttäytyvät kaduilla epäasiallisesti. Hänen mukaansa kurdikulttuurissa vanhempien kunnioitus on suuressa arvossa. Myös työmoraali on korkea, sillä työntekoon opittiin myös pienestä pitäen: Turkin kotikylässä lähes kaikilla kyläläisillä oli oma maatila.⁶⁶

Pizzeria Ankaran työntekijät toteavat, että ainoastaan humaltuneet ovat olleet ”ärsyttäviä” asiakkaita, muutoin suomalaiset ovat olleet mukavia. Onko kyse siitä inhimillisestä seikasta, että ravintoloissa työskenteleviin maahanmuuttajiin on helppo suhtautua positiivisesti, kun saa hyvää ruokaa? Lisäksi Suomessa arvostetaan työntekoa: ollessani pizzeriassa haastattelemassa eräs asiakas kertoo pitävänsä pizzerian kurdeista, jotka oikeasti tekevät töitä. Pizzerian asiakaspalvelutyössä kohtaa väistämättä ihmisiä ja saa uusia tuttavuuksia, mitä korostavat erityisesti yksityisyrittäjät Nezir ja Engin. Nezir toteaa, että joidenkin asiakkaiden kohdalla tärkeintä ei enää ole, mitä nämä tilaavat ruuaksi, vaan mitä he keskustelevat sillä kertaa. Hän kertoo myös entisen pääministerin Matti Vanhasen käyneen hänen pizzeriassaan – Nezir ei silloin tiennyt, kuka tämä mies oli, mutta heillä olivat oikein hyvät keskustelut.

Kurdit vakuuttavat, että kohtaamiset suomalaisten kanssa ovat pääosin olleet positiivisia, vaikka utelias suhtautuminen olisi häirinnyt tai olisi ollut tapahtumia, joista ei ole jäänyt hyvä mieli. Suomalaiseen juomakulttuuriin kurdeilla on ollut tottumista. Useat toteavat, että vasta viime vuosina suomalaisten suhtautuminen heihin on ollut varauksellisempaa, mutta rasistista kohtelua he eivät ole juuri kokeneet. ”Ehkä se [ettei ole kohdannut rasismia] riippuu meistäkin”, toteaa Leyla.

---

⁶⁶ Enginin kertoma tapahtuma tosin koski haastatteluhetkeä, eikä hän kertonut, millaisina hän näki suomalaiset nuoret ensimmäisinä vuosinaan Suomessa.

4 SOPEUTUMISEN TEKIJÄT

4.1 Kielitaito haasteena

Pizzeriassa työntekijöiden on kommunikoidava asiakkaiden kanssa, minkä vuoksi suomen kieltä on osattava edes vähän – viimeistään työn kautta kielitaito on alkanut karttua. Timur saapui ummikkona Suomeen, ja noin puolen vuoden kuluttua hän alkoi oppia suomen kieltä. Hän kertoo aluksi ujostelleensa kielen puhumista, koska ei osannut sitä kunnolla. Nyt, oltuaan 25 vuotta maassa hän ymmärtää lähes kaiken, mitä suomalaiset puhuvat. Engin sanoo, ettei ole koskaan käynyt kouluja Suomessa: ”suomea oppii vain puhumalla”, hän toteaa, ja Timur on samaa mieltä. He pohtivat, että sitä on helppo oppia, koska siinä on jotain samaa kurmandzin⁶⁷ kielen kanssa.

Huomasin, että Nezirin ja Ibushin suomen kielen taito on parempi kuin muilla haastateltavilla. He ovat opiskelleet sitä ja lukevat aktiivisesti suomen kielisiä kirjoja ja lehtiä. Nezir kertoo tullessaan ”suomalaisten keskeltä Alanyasta Suomeen”, minkä vuoksi hän osasi jonkin verran suomea jo muuttaessaan maahan. Paitsi että hän oli oppinut kieltä suomalaisilta tuttavilta, oli hän myös opiskellut sitä itsenäisesti. Hän kertoo, että perehtyminen suomen kieleen, historiaan ja kirjallisuuteen ovat merkittävästi auttaneet sopeutumisessa. Myös Ibush on ollut kiinnostunut kirjoista ja kielistä, ja vuonna 2007 hän pääsi Helsingin yliopistoon opiskelemaan suomen kieltä ja kulttuuria. Kysyin Ibushilta suomen kielen heppoudesta, mistä Timur ja Engin olivat puhuneet. Saan vastaukseksi raikuvan naurun: ”Mistä olet kuullut tuollaista? Suomi ei ole helppo kieli!”

Leyla kertoo, että aluksi sopeutuminen oli hyvin vaikeaa, kun ei osannut kieltä. Tultuaan Suomeen hän kävi kolmen sisaruksensa kanssa suomen kielen kurssia, joka kesti neljä kuukautta. Tämän jälkeen he menivät peruskouluun – kurssista huolimatta opiskelu suomeksi oli vaikeaa. Leyla kertoo, että koulussa toiset oppilaat olivat ystävällisiä ja yrittivät puhua hänelle, mutta hän ei ymmärtänyt, mitä hänelle sanottiin.

Informanteista Leyla, Timur ja Ibush ovat opiskelleet Suomessa. Koulutusjärjestelmä on Suomessa hyvin erilainen kuin Turkissa. Kurdiksi opettaminen kiellettiin Turkissa vuonna 1924, minkä vuoksi monilla kurdeilla lienee ollut haasteita käydä koulua. Ville Komsu matkusti Turkkiin 1990-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa, ja hän havainnoi

---

⁶⁷ Turkin kurdit puhuvat pääasiassa kurmandzia, joka on yksi kurdikielistä.

muun muassa paikallista koulujärjestelmää kurdien näkökulmasta. Hänen mukaansa kurdit olivat heikommassa asemassa turkkilaisten koulunkäyntiin verrattuna: opetus oli turkiksi, mutta kaikki kurdit eivät osanneet puhua sitä. Lisäksi kurdeja saatettiin kiusata koulussa.⁶⁸ Leyla oli murrosikäinen muuttaessaan Suomeen, ja hän kertoo vastustaneensa vanhempiansa ideaa muutosta. Kenties negatiivinen suhtautuminen maahanmuuttoon heijastui myös opiskeluasenteessa. Maahanmuuttoon ja suomalaiseen koulujärjestelmään sopeutumisen lisäksi Leyla joutui käsittelemään aikuiseksi kasvamisen prosessia. Nämä seikat yhdessä saattoivat vaikeuttaa kielen ja uusien asioiden omaksumista koulussa.⁶⁹ Leyla ei halunnut jatkaa yläasteen jälkeen ammattikouluun, koska koki kielitaidon puutteellisuuden olevan esteenä koulunkäynnille.

Engin kertoo, ettei hänen kurdilainen vaimonsa ole sopeutunut yhtä hyvin maahan kuin hän. Engin oli muuttanut Suomeen vuonna 1996, ja seuraavana vuonna alkanut seurustelu kesti vuoteen 2001, jolloin pariskunta avioitui Turkissa. Häitten jälkeen vaimo muutti Suomeen. Heillä on kolme lasta, ja lasten ollessa pieniä vaimo oli kotiäitinä, minkä vuoksi hänellä ei ollut mahdollisuutta oppia suomen kieltä. Töitten saaminen on ollut haastavaa, kun ei osaa kieltä. Hän kyllä haluaisi opiskella suomea, mutta koulutusmahdollisuutta ei hänelle ole enää tarjolla, koska hän on asunut jo yli kymmenen vuotta Suomessa. Hänellä on mahdollisuus toimia työharjoittelijana tai avustajana kolmesta kuuteen kuukauteen vuodessa, mutta hän haluaisi tehdä töitä enemmän.⁷⁰ Enginin mukaan on yleistä, että kurdinaiset ovat vain kotona Kelan tukemana. Tähän ei Enginin vaimo haluaisi lähteä mukaan.

Kurdit kokivat kielitaidon puutteen vaikeuttavan sopeutumista merkittävästi. Kielitaidon puute heijastuu maahanmuuttajan kotoutumisessa lähes kaikille elämän osa-alueille: esimerkiksi Saraleena Aarnitaival esittää maahanmuuttajanaisten tiedonhankintakeinoja

---

⁶⁸ Komsu 2001, 9–10 : Teoksessa paikallinen kurdinainen, joka on toiminut Turkissa opettajana, kritisoi turkkilaista koulutusjärjestelmää.

⁶⁹ Lisää tutkimusta kurdinuorten maahanmuutosta ja sopeutumisesta Suomeen on tehnyt Mari Toivanen: *Negotiating Home and Belonging. Young Kurds in Finland* (Toivanen 2014).

⁷⁰ Vuonna 1999 asetettiin ensimmäinen laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. Lakia on muutettu tuon jälkeen joitakin kertoja, mutta Suokonaution mukaan Suomen kotoutumispolitiikassa olisi edelleen kehitettävää (Suokonautio 2008).

koskevassa tutkimuksessaan, että heikko kielitaito on vähintäänkin hankaloittanut tiedonhankintaa, erityisesti ensimmäisenä maahanmuuttovuonna.⁷¹ Myös Ydin-lehden artikkeleissa todetaan kielitaidon olevan avainasemassa uuteen maahan sopeutumisessa⁷². Toisaalta kielen opittua oli kaikki helpompaa. Suomen oppiminen on asenteesta kiinni, ja kielitaidon on koettu karttuvan parhaiten vain puhumalla. Tässä suhteessa pizzerian asiakaspalvelutyö palvelee maahanmuuttajan sopeutumista, sillä työntekijän on pakko oppia kieltä pystyäkseen kommunikoimaan asiakkaan kanssa. Toisaalta kielitaito kehittyy entistään päivittäisessä käytössä lähes huomaamatta. Sen sijaan kotona olevat kurdit, kuten kotiäidit, eivät saa mahdollisuutta oppia kieltä samalla tavalla kuin työssäkäyvät.

4.2 Työn merkitys

Wahlbeckin mukaan merkittävä osa turkkilaisista⁷³ maahanmuuttajista työskentelee ravintola-alalla Suomessa. Hän kertoo tämän johtuvan osittain siitä, että yrittäjyys koetaan nopeaksi ratkaisuksi työttömyyden ehkäisemiseksi, ja oman ruokakulttuurin parissa on helppo työskennellä eri maassa. Lisäksi yrittäjyydessä maahanmuuttajat yhdistävät resursseja suomalaisesta ja omasta kulttuurista parhaalla näkemällään tavalla.⁷⁴ Wahlbeck esittää artikkelissaan, että maahanmuuttajat palkkaavat mielellään oman etnisen yhteisön jäseniä, koska työntekijöinä he luottavat enemmän näihin kuin esimerkiksi suomalaisiin⁷⁵.

Haastattelemani kurdit ovat olleet aktiivisia työelämässä Suomessa. Kolmena ensimmäisenä vuotenaan Suomessa Timur opiskeli hitsaajaksi, vaikka ei ole tehnyt alan töitä. Sen sijaan hän teki katukiveystöitä Vaasassa parin vuoden ajan, minkä jälkeen hän on työskennellyt pizzeria-alalla. Engin sai ensimmäisen työpaikkansa Järvenpään pizzeriasta asuttuaan noin vuoden verran Suomessa. Tämän jälkeen hän meni töihin Lappeenrannan pizzeriaan, joka hyvin suosittu: asiakkaita oli aina jonoksi asti kebab-lihan vuoksi.

Vuonna 1999 Engin perusti oman pizzerian. Hän kertoo, että alussa yrityksellä meni hyvin, kunnes tuli lama-aika. Viime vuodet ovat olleet hiljaisempia, mutta kymmenen vuotta sitten tilanne oli aivan toisenlainen, kun kysyntää oli enemmän. Hän toteaa, että

---

⁷¹ Aarnitaival 2012, 121.

⁷² Solja 1999, 46: ”Maahanmuuttajanaiset tapaavat Hervannassa”.

⁷³ Käytännön syistä Wahlbeck nimeää artikkelin tutkimuskohteen turkkilaisiksi, vaikka joukossa on myös kurdeja (Wahlbeck 2005, 42; 51).

⁷⁴ Wahlbeck 2005, 39.

⁷⁵ Wahlbeck 2005, 50.

sopeutumisen suhteen oma yritys on ollut merkittävässä roolissa: työn kautta hän on voinut ottaa vastuun omasta elämästään ja luoda pääomaa – hänen elämänsä on sidoksissa pizzerian toimintaan. Lisäksi ensimmäiset kontaktit suomalaisiin muodostuivat työpaikalla, jossa työntekijät olivat suomalaisia. Työn kautta hän on myös oppinut suomen kieltä.

Engin ja Timur kertovat, että Suomessa asuessaan he ovat muuttaneet toiselle paikkakunnalle työn vuoksi, ja työpaikka on löytynyt usein kurdiverkoston kautta. Kysyin asiasta Neziriltä, mutta hän sanoi palkkaavansa yritykseensä työntekijät näiden kykyjen mukaan: hänellä on ollut suomalaisia, irakilaisia, kurdilaisia, norjalaisia ja esimerkiksi työelämää tutustumassa olevia nuoria töissä. Hän myöntää, että jotkut työntekijöistä ovat saaneet paikan suhteilla, mutta toiset työnhaun kautta.

Nezirin ensimmäinen Suomen-matka kului vierailujen merkeissä, mutta tullessaan Suomeen toisen kerran hän perusti oman pizzerian. Byrokratia, työllisyys ja pizzeriaan liittyvät lupa-asiat aiheuttivat yritys-elämän alussa päänvaivaa Nezirille. Toisaalta nämä seikat hän luokittelee liike-elämän haasteiksi, joita kaikki yrittäjät kohtaavat riippumatta siitä, onko tämä suomalainen vai maahanmuuttaja. Hän tietää erään suomalaisen ravintola-alan yrittäjän, joka joutui konkurssiin byrokratian vuoksi – tämä saattaa kohdata ketä tahansa, jos ei selviä paperisodasta. Nezir naurahtaa, ettei ole yrittäjä vaan ennen kaikkea tekijä. Työ on tehtävä, eikä vain yritettävä tehdä. Pizzerian perustaminen vaatiikin tekemisen henkeä ja määrätietoisuutta: asennetta, että onnistuu siinä, mitä tekee.

4.3 Yhteisö voimavarana

Kurdien yhteisö Suomessa on kasvanut 1990-luvulta alkaen, kun yhä useampi kurdi on löytänyt tiensä tänne: sukulaiset ja ystävät seuraavat toisiaan maahan, kuten Leylan ja Enginin tapauksissa⁷⁶. Yhteisöön kuulumisen tunne on tärkeää paitsi etnisen identiteetin, myös henkisen hyvinvoinnin vuoksi⁷⁷. Wahlbeckin mukaan yhteydenpito kurdien kesken on kuitenkin voinut olla haastavaa, sillä heidät oli 1990-luvun lopulla sijoitettu kuntiin ympäri Suomea⁷⁸. Engin kertoo, että Suomessa asuu hänen neljä kaveriaan, jotka ovat kotoisin samasta kotikylästä kuin hän itse, mutta he tapaavat toisiaan harvoin. Toisaalta,

---

⁷⁶ Jaakkola puhuu ns. pakolaisuuden ketjumutosta, mitä vielä 1980-luvulla ei ollut ilmennyt Suomessa (Jaakkola 1989, 26–27).

⁷⁷ Malin & Anis 2013, 154.

⁷⁸ Wahlbeck 1999, 143.

esimerkiksi Timur sanoo tietävänsä nykyään suurimman osan kurdeista Suomessa, vaikka ei ollut tuntenut Suomesta ketään ennen maahanmuuttoa.

Haastateltavista Timur on yksineläjä, mutta kertoo olleen kahdesti naimisissa. Muut informanteista ovat parisuhteessa toisen kurdin kanssa. Enginin vaimo muutti miehensä perässä Suomeen heidän mentyään naimisiin Turkissa: Engin oli tuolloin asunut Suomessa 5 vuotta, jolloin hänelle oli luultavasti myönnetty Suomen kansalaisuus. Nezir ja Leyla tapasivat toisensa vasta Suomessa, vaikka molemmat olivat kotoisin Mardinista. Leyla oli vielä peruskoulussa pariskunnan mennessä kihloihin Suomessa, ja vuonna 1995, vuoden kihla-ajan jälkeen, he menivät naimisiin Turkissa. He olivat ajatelleet ennen avioliittoa, että kurdipuolisossa on etunsa: mahdollinen takaisinmuutto Turkkiin olisi helppoa molemmille, kun kumpikin on sieltä kotoisin. Sen sijaan suomalais-kurdilaisessa parisuhteessa toinen joutuisi aina olemaan kaukana kotimaastaan. Pariskunta kertoo yhteiselämän olleen onnellista. Heitä kohdanneet haasteet ovat olleet lähinnä sellaisia, jotka ovat liittyneet liike-elämään ja joita kaikille tulee väistämättä. Leyla ja Nezir ovat työskennelleet yhteisessä yrityksessä sen perustamisesta lähtien, mikä on molemmista ollut mukavaa.

Ibush on ollut viimeiset viisi vuotta puheenjohtajana Suomen kurdien kulttuurin ja kielen yhdistyksessä, ja hän kertoo, että yhdistys on perustettu 1990-luvun alussa. Se toimii lähinnä vapaaehtoistyöllä ja järjestää erilaisia tapahtumia, kuten kurdien musiikki-, kansantanssi- ja kielikursseja. Yhteistyötä tehdään esimerkiksi Syyrian ja muiden Suomessa asuvien kurdien kanssa sekä ollaan yhteyksissä joihinkin ulkomailla olevien poliittisiin puolueisiin⁷⁹. Ibush kokee tehtävänsä puheenjohtajana lähinnä velvollisuutena, sillä aktiivisia jäseniä järjestössä on vain vähän.

Yhdistyksen toimesta järjestetään vuosittain Newroz-juhla, joka on samalla kurdien kansallispäivä, 21. maaliskuuta. Useimmat haastateltavat mainitsevat Newroz-juhlan tärkeimpänä yhteisöllisenä tapahtumana: siellä voi tavata ystäviä ja juhlia yhdessä, kuunnella kurdiartistien esittämää musiikkia ja syödä ruokaa. Sinne tulee paljon suomalaisia-kin, ja myös minut toivotettiin tervetulleeksi juhlaan.

---

⁷⁹ Ibush ei kerro tarkemmin näistä ulkomaisista poliittisista puolueista, mutta uskoisin esimerkiksi PKK:n kuuluvan niihin.

Suomenkielisen tuttavapiirin saaminen on ollut tärkeä osa sopeutumisprosessia. Timur kertoo, että hänellä on ”aika paljon” suomalaisia kavereita⁸⁰. Ibushilla, joka opiskelee Helsingin yliopistossa, on nykyään enemmän suomalaisia kuin kurdilaisia kavereita Suomessa. Hän kertoo vaimonsa sopeutumisen olleen vaikeampaa kuin hänellä itsellään, sillä tämä ei ole saanut suomalaisia tuttuja ja on ollut vain vähän yhteyksissä muihin kurdeihin. Kurdinaisten samoin kuin perheiden ketjumuuton myötä Suomeen muuttaneiden sopeutuminen voisi olla mielenkiintoinen näkökulma jatkotutkimuksia ajatellen⁸¹.

Kontaktit suomalaisiin ovat yhteydessä suomen kielen oppimiseen ja ovat edesauttaneet sopeutumista. Myös omaa etnistä yhteisöä pidetään tärkeänä: Esimerkiksi pizzerioihin palkataan mieluusti toisia kurdeja, kuten pizzeria Ankarassa. Havaintojeni perusteella pizzeriat ovat myös kohtaamispaikkoja, jossa kurdit tapaavat toisiaan, puhuvat omaa kieltään ja työskentelevät yhdessä. Faik Nerweyin mukaan perhe on perinteisesti ollut tärkeässä yhteiskunnallisessa roolissa kurdeilla. Se on paitsi poliittinen organisaatio, myös vahva sosiaalinen verkosto. Perheen kautta jaetaan ja ylläpidetään kulttuuriperinteitä ja kurdi-identiteettiä, ja jokaisella perheenjäsenillä on tärkeä rooli yhteisössä.⁸² Sillä lienee siis merkitystä, että puoliso on kurdi: molemmilla on samanlaiset perinteet ja kulttuuri, joita ylläpidetään perheyhteisössä.

4.4 Integroituminen Suomeen?

Kulttuurin tapojen oppiminen ja ymmärtäminen edesauttavat sopeutumista, ja vallitseva yhteiskunta voi vaikuttaa maahanmuuttajiin huomaamattakin. Pizzeria Ankarassa huomaa, että kurdit juovat kahvia tiuhaan tahtiin työn lomassa. Yksi työntekijöistä⁸³ toteaa, että aiemmin hän joi paljon teetä, mutta nyt se on vaihtunut kahviin – hän pitää enemmän suomalaisesta kuin kurdilaisesta kahvista. Ibush sanoo, että Suomessa kaikki ovat hiljaisia ja elävät vain sisätiloissa. Turkissa hän oli erilainen, mutta hän on suomalaistunut asuttuaan maassa monta vuotta.

Nezir on hyvin kiitollinen perheelle, jossa asui ensimmäisen vuotensa Suomessa, sillä he opettivat Nezirä tuntemaan suomalaisten tapoja. Hän oppi muun muassa, että Suomessa yksityishenkilö voi mennä konkurssiin; Turkissa konkurssiin voi mennä vain henkilö,

---

⁸⁰ Haastateltavat käyttävät usein tätä sanaa puhuttaessa ystävistä ja tuttavista.

⁸¹ Maahanmuuttajanaisten kotoutumisesta on tehty useita tutkimuksia, esim. Martikainen & Tiilikainen 2007.

⁸² Nerweyi 1991, 38–39, 63.

⁸³ Hän ei kuulu tutkimusotantaan.

jolla on yritys. Jos perheen varat loppuvat, aina on olemassa apua antavia sukulaisia ja ystäviä. Nykyään Nezir ymmärtää suomalaista mentaliteettia.

Kysyin informanteilta, onko heillä ikävä kotimaataan ja haluaisivatko he muuttaa takaisin Turkkiin⁸⁴. Nezir ja Leyla olivat ennen avioliittoaan pohtineet mahdollisuutta Turkkiin muuttamisesta, mutta enää he eivät haluaisi lähteä pois Suomesta. Sanojensa mukaan he ovat integroituneet tänne. Nezir toteaa että hän on osa tätä maata: hän vaikuttaa ihmisiin ja samalla yhteiskuntaan keskustelemalla ja tekemällä työtään. Hän ei enää vain asu Suomessa, vaan elää täällä: hän on ollut kunnallisvaalien ehdokkaanakin.

Sekä Timur että Engin kertovat, etteivät Suomeen tultuaan ikävöineet Turkkiä, vaan sukulaisia ja ystäviä siellä. Molemmat käyvät Turkissa noin kerran vuodessa viiptyen siellä muutaman kuukauden kerrallaan. Timur ei enää haluaisi muuttaa takaisin, vaan toteaa, että ”Helsinki on hyvä paikka”. Engin voisi muuttaa Turkkiin, jos lapset sitä haluavat: nämä ovat aina innoissaan siellä käydessään. Hänen vaimonsa ei haluaisi takaisin, ja Engin omat lapsuudentoveritkin ovat lähteneet kotikylästä. Jotkut ovat muuttaneet Suomeen. Ibush ikävöi kotimaataan ensimmäisinä maahanmuuttovuosinaan, mutta nykyään Suomi on hänelle koti. Hän käy vain harvoin Turkissa.

Wahlbeckin tutkimuksessa ilmenee, että valtaosa informanteista ajattelee muuttavansa vielä joskus Kurdistaniin. Tutkimuksen haastatteluotanta koostuu kurdeista, jotka haastatteluajankohtana olivat asuneet vasta muutaman vuoden maahanmuuttomaassa.⁸⁵ Timur, Engin, Leyla, Nezir ja Ibush, jotka ovat asuneet Suomessa keskimäärin jo 20 vuotta, eivät maininneet halua muuttaa Kurdistaniin.⁸⁶ Vaikka informantit matkustavat silloin tällöin Turkkiin, he eivät haluaisi muuttaa sinne. Halua jäädä uuteen maahan voi pitää merkinä siitä, että sopeutumisprosessi on onnistunut. Maan tapakulttuurin oppimisessa pidetään suomalaisten tukea tärkeänä: on vaikea oppia maan tapoja ja mentaliteettia, ellei kukaan ole kertomassa niistä. Toisaalta jotkut maan tavat tarttuvat maahanmuuttajiin kuin itsestään.

---

⁸⁴ En tosin kysynyt, haluaisivatko he muuttaa Kurdistaniin, jonka uskoisin merkitsevän heille eri asiaa kuin Turkin valtion.

⁸⁵ Wahlbeck 1999, 121–122.

⁸⁶ Muutenkaan informantit eivät oma-aloitteisesti puhuneet Kurdistanista, mutta Ibush kertoo, että esimerkiksi islamistumisen vuoksi kurdien tilanne entisestään pahentunut.

5 PÄÄTÄNTÖ

Sopeutuminen liittyy kolmeen ajanjaksoon: menneisyyteen, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Se ei ala tietystä hetkestä eikä lopu yhtäkkisesti, vaan se on jatkuvaa prosessia. Sopeutumisen teemoiksi muodostuivat suomalaisuus ja suomen kielen oppiminen sekä työn ja oman asenteen merkitys. Toisin sanoen ulkoisten (Suomeen liittyvät seikat) ja sisäisten (maahanmuuttaja itse) tekijöiden summa vaikuttaa merkittävästi integroitumiseen.

Pizzeriatyössä kielen oppiminen, ihmissuhteiden luominen ja työpaikka ovat yhteydessä toisiinsa: Työn kautta oppii puhumaan kieltä paikallisten kanssa ja samalla luomaan ihmissuhteita. Toisaalta kielen oppiminen edesauttaa työpaikan löytämistä ja ihmissuhteiden solmimista Suomessa. Tutkimuksen lopputulos olisi luultavasti ollut erilainen, jos informantit olisivat olleet työttömiä: heille työ vaikuttaa olevan itseisarvo ja antavan elämälle merkityksen.

Suomi on koettu oikeudenmukaiseksi ja turvalliseksi maaksi verrattuna Turkkiin, mutta kulttuurieroihin ja suomalaiseen mentaliteettiin on ollut sopeutumista. Nezir kertoo, että vasta viimeisten viiden vuoden aikana hän on alkanut sopeutua Suomen yhteiskuntaan, kun hän on oppinut tuntemaan suomalaista mentaliteettia. Omassa yhteisössään kurdit saavat vertaistukea toisiltaan, ja työpaikan saaminen voi yhteisön verkostojen kautta olla helpompaa.

Leyla kertoo asioiden olevan nyt hyvin, vaikka alussa oli vaikeaa kielen kannalta. Naisten sopeutuminen voi olla miehiä haastavampaa, sillä usein maahanmuuttajat ovat perheperustamisiässä. Naiset ovat yleensä kotiäiteinä lasten ollessa pieniä, eivätkä he pysty tällöin kartuttamaan suomen kielen taitoa. Myöhemmin kielitaidon opetteluun voi olla suurempi kynnyks.⁸⁷

Ennen kaikkea kurdien kertomuksista nousee esiin oman asenteen tärkeys. Informanttini vaikuttavat elämänmyönteisiltä, minkä he kokevat ratkaisevaksi tekijäksi sopeutumisessa. Ibush toteaa, että sopeutuakseen on ponnisteltava itse ja oltava aktiivinen: tosiasioiden hyväksyminen ja myönteisyys ovat auttaneet eteenpäin. Myös se, että jättää kotimaansa lähteäkseen vieraaseen maahan kertoo jotain asenteesta. Nezir ja Leyla painottavat, että haasteita sopeutumisessa ei pidä sekoittaa elämässä vastaantuleviin ongelmiin

---

⁸⁷ Lisää tutkimusta maahanmuuttajanaisten sopeutumisesta: Aarnitaival 2012: Maahanmuuttajanaiset työelämätieta etsimässä. Tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä.

yleensä. Vaikka ”maahanmuuttajalla on aina vaikeaa”⁸⁸, kaikki elämän tuomat haasteet eivät johdu maahanmuuttotaustasta. Samat ongelmat voivat kohdata suomalaisiakin. Nezir tiivistää tutkimukseni ytimen virkkeeseen: ”Jokainen piirtää oman kohtalonsa”.

Eräs asiakas tulee pizzeriaan ja tilauksen tehtyään hän kysyy minulta, mitä olen tekemässä. Kerrottuani tutkimuksesta hän puhkeaa puhumaan: ”Nämä on integroitunu hyvin!” Asiakas ja Engin ovat vanhoja tuttuja, ja keskustelemme yhdessä integroitumisesta ja maahanmuuttajista. Keskustelu saattaisi jatkua pitkäänkin, mutta asiakkaan on lähdettävä töihin. Hän huikkaa hyvästit ja kiittää pita-kebabista, jonka Engin on pyöräyttänyt keskustelun lomassa.

---

⁸⁸ Oral 2013. Sitaatti on Nezirin itsensä kirjoittamasta puheesta, jonka hän piti Nurmijärvi-Seuralle 13.10.2013

LÄHTEET

Haastattelut

Engin, syntynyt vuonna 1978. Pizzerian yrittäjä. Haastatteluajankohdat 20.11.2015 ja 27.2.2016.

Ibush. Opiskelija ja kurmandzin kielen opettaja, Kurdien kielen ja kulttuurin yhdistyksen puheenjohtaja. Haastatteluajankohta 28.11.2015.

Leyla, syntynyt vuonna 1979. Pizzerian yrittäjä. Haastatteluajankohta 26.2.2016.

Nezir, syntynyt vuonna 1973. Pizzerian yrittäjä. Haastatteluajankohta 26.2.2016.

Timur, syntynyt vuonna 1967. Pizzakokki. Haastatteluajankohta 20.11.2015.

Alkuperäislähteet

Komsi, Ville (2001), Kylässä Turkin kurdimaassa. Kurdien ystävyysseura - Suomen Kurdistanyhdistys ry ja Suomen Rauha Kurdeille -foorumi ry: Fagerpaino Oy.

Oral, Nezir (2013): Arvoisa Yleisö, Suomi on ihmemaa. Painamaton puhe Nurmijärvi-Seuralle 13.10.2013.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493> . Luettu 1.4.2016.

Tutkimuskirjallisuus

Aarnitaival, Saraleena (2012), Maahanmuuttajanaiset työelämätietoa etsimässä. Tutkimus kotoutumisen tietokäytännöistä. Tampere: Tampere University Press. Väitöskirja. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66895/978-951-44-8800-9.pdf?sequence=1>. Viitattu 27.1.2016.

Haanpää, Riina, i.a., Muistot talteen mutta miten? Turun yliopisto: kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma. Powerpoint-esitys. http://www.eurajoki.fi/attachments/gallery/2Muistot_talteen_Riina_Haanpaan_luentomateriaali.pdf . Viitattu 20.3.2016.

Hakulinen, Kerkko (2006), Paikannimet. Helsinki: WSOY Sanakirjat.

Hänninen, Vilma (2009), Mitä IHMEttä on narratiivinen tutkimus? Jyväskylä: Powerpoint-esitys metodifestivaaleilla 29.5.2009 pidetystä esitelmästä. <https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/ihme/metodifestivaali/ohjelma/perjantai/hanninen2>. Viitattu 29.3.2016.

- Jaakkola, Magdalena (2005), Suomalaisten suhtautuminen maahanmuuttajiin vuosina 1987–2003. Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus 286. Helsinki: Hakapaino.
- Jaakkola, Magdalena (1989), Suomalaisten suhtautuminen ulkomaalaisiin ja ulkomaa-laispolitiikkaan. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Joronen, Tuula (2012), Maahanmuuttajien yrittäjäyys Suomessa. Helsingin kaupungin tietokeskus: Edita Prima Oy. http://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkai-sut/pdf/12_11_19_Tutkimuksia_2_Joronen.pdf. Viitattu 25.3.2016.
- Karisto, Antti; Takala, Pentti & Haapola, Ilkka (2009), Matkalla nykyaikaan. Elintason, elämäntavan ja sosiaalipolitiikan muutos Suomessa. Helsinki: WSOY.
- Koivunen, Kristiina (2002), Invisible war of North Kurdistan. Helsinki: Helsingin yli-opisto. Väitöskirja.
- Koivunen, Kristiina (2001), Teetä Kurdistanissa. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Koivunen, Kristiina (2006), Sankarimatkailijan Kaakkois-Turkki. Keuruu: Otavan Kir-japaino Oy.
- Koivunen, Kristiina (2007), Serhildan. Kurdien kansannousu Vanissa. Jyväskylä: Gum-merus.
- Koivunen, Kristiina; Welat, Nehri (2013), Kurdistan itsenäisyyden kynnyksellä? Kleio: Edita.
- Kuula, Arja (2015), Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino. Verkkoaineisto. <https://www-ellibslibrary-com.ezproxy.jyu.fi/book/9789517683104>. Viitattu 21.3.2016.
- Laine, Timo (2001), ”Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma”. Teoksessa: Aaltola, Juhani et al. (toim.), Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: Gummerus, 26–43.
- Liebkind, Karmela (1994), ”Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen”. Teoksessa: Liebkind, Karmela (toim.) Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Hel-sinki: Gaudeamus, 21–49.
- Liuska, Sanna (2014), Maahanmuuttajayrittäjäyys ravintola-alalla pohjois-Savossa. Sa-voonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. http://128.214.223.199/bitstream/han-dle/10024/85667/Liuska_Sanna.pdf?sequence=1 . Luettu 25. 3 2016.
- Makkonen, Timo; Koskenniemi, Eero (2013), ”Muuttoliikkeen ja maahanmuuttajien aseman oikeudellinen sääntely”. Teoksessa: Martikainen et al. (toim.), Muuttajat. Kan-sainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 55–80.

Malin, Maili; Anis, Merja (2013), ”Maahanmuuttajat hyvinvointivaltiossa”. Teoksessa: Martikainen et al. (toim.), Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 141–159.

Martikainen, Tuomas; Tiilikainen, Marja (toim.) (2007), Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto. http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/ec9bce7e7f9fcec7fc87a81ce60a71dc/1460701458/application/pdf/386433/Maahanmuuttajanaiset_e.pdf Luettu 1.4.2016

McDowall, David (1996), A Modern History of the Kurds. London: Tauris.

Nerweyi, Faik (1991), Kurdit. Helsinki: VAPK-kustannus, Sosiaali- ja terveyshallitus.

Portelli, Alessandro (2006), ”Mikä tekee muistitiedosta erityisen?” Teoksessa: Fingerroos et al. (toim.), Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. SKS: Tietolipas 214. Helsinki: Hakapaino Oy, 49–64.

Suokonaatio, Jaana (2008), Palapelin palat paikoilleen. Maahanmuuttajien kokemuksia kotoutumiskoulutuksesta ja ehdotuksia sen kehittämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki: Kopijyvä Oy. http://peda.net/img/portal/1886586/12_palapelinpalat_paikoilleen_maahanmuuttajien_kokemuksia_kuntoutumiskoulutuksesta_ja_ehdotuksia_sen_kehittamiseksi.pdf?cs=1278332361 . Luettu 1.4.2016.

Toivanen, Mari (2014): Negotiating Home and Belonging. Young Kurds in Finland. Turun yliopiston julkaisuja: Painosalama Oy. Opinnäytetyö. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/98544/Annales%20B%20389%20Toivanen%20DISS.pdf?sequence=2>. Viitattu 27.1.2016.

Virrankoski, Pentti (1980, 1996): Haastattelumenetelmän käyttö historiantutkimuksessa. Julkaisuja / Turun yliopisto: Historian laitos.

Wahlbeck, Östen (1999), Kurdish Diasporas. A Comparative Study of Kurdish Refugee Communities. Turku: Åbo Akademi University and Institute of Migration.

Wahlbeck, Östen (2005), ”Turkkilaiset maahanmuuttajat yrittäjinä Suomessa. Paikallinen ja transnationaali sosiaalinen pääoma”. Janus vol. 13 (1), s. 39–53.

Yildiz, Kerim (2006), Turkki, kurdit ja EU (käänt. K. Komonen). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy. Alkuperäisjulkaisu 2005.

Åström, Anna-Maria (1995), Meikäläisiä muukalaisia. Kulttuurien kohtaaminen käytännössä. Ethnos-toimite 9. Helsinki.

Lehdet:

Lagström, Mia (2014), ”Nurmijärvi ottaa pakolaisia – maahanmuuttajan vinkit Suomessa pärjäämiseen”. Nurmijärven uutiset 13.11.2014. <http://www.nurmijarvenuutiset.fi/artikkeli/249467-nurmijarvi-ottaa-pakolaisia-maahanmuuttaja-vinkit-suomessa-parjaamiseen> . Viitattu 30.3.2016.

Nupponen, Sakari (2013), ”Missä olikaan Suomen ensimmäinen kebab-ravintola? Katso kuvat”. Tamperelainen 3.9.2013. Sähköinen versio: <http://www.tamperelainen.fi/artikkeli/253149-missa-olikaan-suomen-ensimmainen-kebab-ravintola-katso-kuvat> . Viitattu 1.4.2016.

Solja, Päivi (1999): ”Maahanmuuttajanaiset tapaavat Hervannassa”. Ydin 1/1999, 46–47.

Kartat

Kurdish Institute of Paris: Administrative Units of Contemporary Kurdistan, http://www.institutkurde.org/en/kurdorama/map_of_kurdistan.php . Viitattu 1.4.2016.

Tilastot

Tilastokeskus (2013), Ulkomaalaiset ja siirtolaisuus 2012. Helsinki. http://www.stat.fi/tup/julkaisut/tiedostot/julkaisuluetteloyvrm_ulsu_201200_2013_9847_net.pdf . Luettu 29.3.2016.

LIITTEET

Vihreällä Kurdistanin alue. Lähde: Kurdish Institute of Paris: http://www.institutkurde.org/en/kurdorama/map_of_kurdistan.php , viitattu 1.4.2016

